14948

wiener p. 1 no 5

וינר סי' 6

[redacted]

Prag 1526

⊗ 48
safe

בתה פרומעלה נולד במוצ"ע י"ז כ"ב מנחם תקצ"ב לפ"ק
ה' יזכה לגדלה לחופה ולמעשים טובים אמן סלה.

בני יוסף נולד במוצ"ע י"ד ה' מנחם תקצ"ה יזכה לגדלו
בתורה ולחופה ולמעשים טובים אמן סלה

בתה הנלה נולד במוצ"ע ו' ה' י"ד חשון תקצ"ח לפ"ק ה' יזכה לגדלה
ולחופה ולמעשים טובים אמן סלה

בני [redacted] נולד במוצ"ע י"ו שבת ר"ח שבט תקצ"ט לפ"ק
ה' יזכה לגדלה בתורה ולחופה ולמעשים טובים אמן סלה

בתה שרה נולד במוצ"ע י"ג כ"ה סיון תק"ב לפ"ק
ה' יזכה לגדלה ולחופה ולמעשים טובים אמן סלה

בתה פעסלה נולד במוצ"ע י"ו ר"ח כסלו תק"ג לפ"ק
יזכה לגדלה בתורה ולחופה ולמעשים טובים אמן
סלה

בני מנחם נולד במוצ"ע י"ד י"ב מנחם תק"ח לפ"ק
יזכה לגדלו בתורה ולחופה ולמעשים טובים אמן.

זוגתי נולד במוצ"ע [illegible]

לאשתי נולד [illegible]

אני אליה בר יונה ז"ל

אני גרשון בר אליה ז"ל [illegible] [illegible]

ולא
והם
בית
גרון
דיש
הגרון
אלהי
צור
ד ה
בא
לם
לה
מים
נם
חס
רץ
מה
נה
עה
ו ה
יר א
נו
מ
ו ה
ה
יו
נה
יך
ה
יו

אור

לארבע עש׳ בודקין א׳ת החמץ ׳ ולא בודקין לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה׳ אלא בנר של שעוה׳ ובודקין בחורין ובסדקין ובכל המקומות שדרכו להשתמש בו שם ׳ ולא יתחיל שום מלאכה עד שיבדוק ואפילו: בתלמוד תורה׳ וקודם שיתחיל לבדוק מברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ:

ולא ידבר בין הברכה לתחלת הבדיקה כלל׳ ואחר הבדיקה ישמור החמץ בתיבה או יתלנו באויר מקום שאין עכבר שולט בו שם ויבטלנו ויאמר

כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי די לא חמיתיה ודי לא ביערתיה לבטל ולהוי כעפרא דארעא:

למחר ביום ארבעה עשר בניכן בשעה החמישית יעשה לו מדורה ׃
בפני עצמו וישרפנו וישליך אפרו והתבה יבטלו ויאמר ׃

כָּל חֲמִירָא דְּאִיכָּא בִּרְשׁוּתִי דַּחֲזִיתֵיהּ וּדְלָא חֲזִיתֵיהּ דַּחֲמִתֵּיהּ וּדְלָא חֲמִיתֵיהּ דְּבִעַרְתֵּיהּ וּדְלָא בִעַרְתֵּיהּ לִבָּטֵל וְלֶהֱוֵי כְּעַפְרָא דְאַרְעָא׃

ויעשה החרוסת סימן לטיט וזרידים מקדימין למצות
סימן לסדר של פסח

קַדֵּשׁ וּרְחַץ כַּרְפַּס יַחַץ מַגִּיד רָחְצָה מוֹצִיא מַצָּה
מָרוֹר כּוֹרֵךְ שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ צָפוּן בָּרֵךְ הַלֵּל נִרְצָה ׃

בשש עשר מלות אלו נכלל סדר מצות רב רצה בקדש ורחץ ׃ שיאמר קידוש ואחר כך יטול ידיו ׃ בכרפס יחץ ׃ שיעשה טבול בכרפס ואח״כ יחלק אחת מהמצות לחצאין ׃ מגיד רחצה ׃ שיאמר האגדה ואחר כך יטול ידיו לסעודה ׃ מוציא מצה ׃ שיעשה המוציא וברכת על אכילת מצה ׃ מרור כורך ׃ שיעשה טבול שני מרור בחרוסת ואחריו הכריכה זכר למקדש כהלל ׃ ובשלחן עורך ׃ שיאכל סעודתו ׃ ובצפון ברך ׃ שיאכל מחצי המצה הצפונה לאפיקומן ׃ ואחר כך יברך ברכת המזון ויאמר הלל וזה מה שאמר הלל נרצה ׃

בערב פסח כשבאין מבית הכנסת יהא שלחנו ערוך ועליו קערה ובה שלש מצות ומיני ירקות ל ליטוגא ואיפריא ושני תבשילין בשר וביצה א׳ אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה ׃ וחרוסת זכר לטיט ׃ מים ומלח ׃ וש׳ ושושפין הכוסות ׃ ואחר כך מוזגין כוס ראשון ויברך על היין ׃
ואם חל פסח להיות בחול אז מברכין זה הברכה ׃

למה קבעו זכר ליצ
ליציאת מצרי׳ בכל
שבת ומועדים לפי
שמצריים עבדו בי
בישר בגדי׳ ופרת
פרק באות בש׳ וגומ׳
שהם מ׳ מלאכות חסר
אחת פי׳ ו׳ גל׳ הדר לש׳
׃ ובשגאלם הקב״ה
הזהירם על השבת
לשבות מאותן לט׳
מלאכות ׃ מהר״א
ואשירי ז״ל
עכ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן ׃
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם ׃ אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עָם ׃ וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל לָשׁוֹן ׃ וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה ׃ חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן ׃ אֶת יוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֵרוּתֵנוּ בְּאַהֲבָה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת

פסק רב אלפס א״ע
איכא דלית ליה ח
חמרא בלילי פיסח
מקדש ארפתא היכי
עביד מברך ברכת
ומנח ידיה על חמץ
עד דגמר כולי קב
קידושא ומברך לא
לאכול מצה ע״א
׃ והדר מטביל ליה
וכריך מצה ומרור
ואכיל בלא ברכה
אחרת

מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים
ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו ׃ ברוך
אתה יי מקדש ישראל והזמנים ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהחיינו
וקיימנו והגיענו לזמן הזה ׃

ואם חל פסח להיות בשבת אז מתחיל כזאת הברכה ׃

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם ויכל אלהים
ביום השביעי מלאכתו אשר עשה ׃
וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה ׃
ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת
מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא
פרי הגפן ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר
בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל
לשון ׃ וקדשנו במצותיו ותתן לנו יי אלהינו
באהבה שבתות למנוחה מועדים לשמחה חגים
וזמנים לששון ׃ את יום השבת הזה ואת יום חג
המצות הזה זמן חרותינו באהבה מקרא קדש זכר
ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל
העמים ושבת ומועדי קדשך באהבה וברצון בשמחה
ובששון הנחלתנו ׃ ברוך אתה יי ׃ מקדש השבת
ישראל והזמנים ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהחיינו
וקיימנו והגיענו לזמן הזה ׃

ואם חל פסח במוצאי שבת אז מתחיל כאן יקנהז
יין קידוש נר הבדלה זמן

ויכלו השמים וכו׳ ה׳ תיבות וכ״ב אותיות
כנגד ה׳ חומשי תורה וכנגד אב׳ ׃ ללמוד
שכל השומר שבת כאלו קיים
ה׳ חומשי תורה וכ״ב אותיות ׃

אשה אינה צריכה ׃
הסיבה ואם אשה ח
חשובה היא צריכה
הסיבה ׃ פרק ערבי
פסחים

ויכלו בגי׳ חסר׃ וה׳
והעולם נברא בחסר
ובחסר ששת
נברא

אמ׳ ר׳ יהושע בן לוי
נשים חייבות בארב׳
כוסות שאף הן היו
באותו נס
פרק

צוית בעל הבית
מקדש על היין

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון ׃ וקדשנו במצותיו ותתן לנו יי אלהינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום חג המצות הזה זמן חרותינו מקרא קדש זכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו ׃

ברוך אתה יי מקדש ישראל והזמנים ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא מאורי האש

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלת ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך ׃ ברוך אתה יי המבדיל בין קדש לקדש ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה ׃

כשמתחיל לקדש צ
וגם כל כוס של בר
ברכה צריך לאחוז ב
בימינו ואל תהא ש
שמאול מסייעו כ
כפג׳ שאבלו עשרה
דברים נאמרו בכוס
של ברכה ואחד מהן
שאחז בידו הימני ׃
ואסמכתא לדם אל
תירא יין כי יתאדם
סת׳ ימין ׃

ושותין ואחר כך נוטל ידיו ומברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים ׃ ויקח ראש ירק ויטבול במי מלח

ומברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי האדמה ׃ ויאכל ויתן לכולם ויקח מצה שניה ויבצענה לשנים ויניח חציה תחת המפה לאפיקומן וחציה בין שתי השלימות

ואחר כך יסיר הביצה והבשר מן הקערה ואומר כהא בקול רם ׃

ונוטל ידיו לצורך ט
טיבול ראשון וכל
דבר שטיבולו במש
במשקה צריך נטילה ׃
ומברך על נטילת
ידים ולא ישול קו
קודם קידוש כי
לקדוש אינו צ
צריך נטילה

לחמא עניא די אז
אכלו אבהתנא ב
בארעא דמצרים
כל דכפין ייתי ויכול
כל דצריך ייתי ויז
ויפסח השתא הכא
לשנה הבאה בארע

דישראל השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין

נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כלו מצה שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים שבכל

המשרת מוזג כוס שיני של יין לברך לארוך יש מאין׃

ויאמר מה נשתנה בניגון יפה ובנעים לשבח ולזמר לכבוד השם ית׳ אכל בשחל בשבת אומ׳ במהירו׳ למהר ולאכול אפיקומן קודם חצ חצות רשוהין בזו הלילה יותר בכמה דברים׃ רוקח

הלילה הזה שתי פע פעמים אחת בחומ׳ ואח׳ בחרוסת׃ ולכר במנעי׳ שלא לאכול שום טיבול באותו לילה׃ כגון שולש׃ או לטבל אפי׳ מצה ביין כמו שרגילין לעשות בשאר ימי׳ טובים כו׳

צריך לברך ארבע כוסות׃ משום ארבע צריכים להודות׃ וכלם היו ביוצאי מצ מצרים׃ יצאו מבית האסורים׃ והיו חו חולים מחמות מילה כנאמ׳ מתבוססת בדמיך׃ והולכי מדברות׃ והולכי ימים׃

ומה הטעם מן הארבע כוסות׃ כנגד ארבע גאולות שנאמרו לישראל בפרש וארא׃ והוצאתי׃ והצלתי׃ וגאלתי׃ ול ולקחתי׃ אלו ארבע גאולות נגד ארבע כוסות׃ רוקח

הלילות אנו אוכלין בין
יושבין ובין מסבין הלילה
הזה כלנו מסבין ׃

עבדים היינו
לפרע

במצרים ויוציאנו יי אלהינו
משם ביד חזקה ובזרוע
נטויה ואלו לא הוציא הקב
את אבותינו ממצרים הרי
אנו ובנינו ובני בנינו משעב
דים היינו לפרעה במצרים
ואפילו כלנו חכמים כלנו
נבונים ׃ כלנו זקנים ׃ כלנו

דווק׳ לישב בהסיב׳
דבשאר ימות השנה
אכל או שותה אפילו
מעומד ואכל בלילה
הזה אין אפילו עני
שבישרא׳ לא יאכל
עד שישב ׃ רוקח

דש בטיט ׃

וחרוסת בל׳ ארמי׳
הם ירקות הרבה ש׳
שכותתין יחדיו וקת
וקורין אותו חרוסת
׃ וחרוסת שלנו צריך
לעשות עב וסימן
זכר לטיט ׃ ולקחנו
תפוחים שנאם תחת
התפוח קוררתיך ׃
ולקחנו קידה בתוך
החרוסת ובעינן תבלין זכר לתבן שבחומר
ולקחנו אגוזים שנאמר אל
גינת אגוז ירדתי ׃
ירדתי זה׳ יש׳
ישרא׳ ׃

וכשהוא יושב לא יטה על גבו ולא
על פניו ולא על ימינו אלא על ש׳
שמאלו ורשי׳ פי׳ הטעם שלא
יקדים קנה לוושט לפי זה
אין חילוק בין איטור
לאחר ׃

יודעים

יודעים את התורה מצוה
עלינו לספר ביציאת מצרי
שכל המספר ביציאת מ
מצרים הרי זה משבח׃

מעשה ברבי אליעזר

ור׳ יהושע ור׳ אלעזר בן עזרי
ור׳ עקיבא ור׳ טרפון שהיו
מסבין בבני ברק והיו מסב
רין ביציאת מצרים כל
אותו הלילה עד שבאו
תלמידיהם ואמרו להם
רבותינו הגיע זמן קריאת

לכך נוהגין לעשות
ג מצות של מצוה ׃
לפי שהפסח ראשון
הבכורות הקריבו ו
והוא היה תחלת עב
עבודתם שנתחנכו
לעבודת המקום כ
במקום כהנים ׃ ואב
הוו דומיה לכהנים
שאין נכנסין לעבוד
אלא בג מיני חלות
׃ חלה ׃ רקיק רבוכה
ולדבר זה אנו עות
עושין ג מצות.
רוקח

מפני מה פורסים מצה אפיקומן סמוך
לפתיחת האגדה אמאי אין בוצעין אותו א
אחר הקידוש או לבסוף הסדר אלא
למען יסמוך על מה שאמר כהא
דהמא עניא כי שדרכו עני
בפרוסה ׃

שמע של שחרית׃

אמר ר' אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך׃ ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות׃ וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה׃ כל ימי חייך להביא לימות המשיח׃

שבעים שנה כו' פי' ביום שנתמנה נשי' תחת רבן גמליא' והיה בחור ולא רצה לקבל עליו נשיאות לפי שלא היה כא' בן י״ח שנים ונעשה לו נס והחזר לו תמני סרי דרי חיורתא שורות של שערות לבנות כמו לזקן׃ והיינו דקאמ כבן שבעים שנה ולא שבעים ממש׃ עב

זכיתי שתאמ' יציאת מצרי' פי' לא נצחתי החכמי' והם חלוקים עלי ולא יכולתי לנצחם בדבר לפי שהייתי יחיד׃ ואין דבריו של אחד במקום שנים עד שבא בן זומא ודרש פסו' זה כל ימי חייך׃ זכיתי לשון נצחתי כמו זכינהו לרבנן חכם מאן דזכי למלכא לשון ניצוח למלכות׃ עב

ברוך

ברוך המקום ב
ברוך הוא
ברוך שנתן תורה לעמו
ישראל ברוך הוא כנגד
ארבעה בנים דברה תורה
אחד חכם ואחד רשע ו
ואחד תם ואחד שאינו
יודע לשאל

כמו ויפגע במקום
פי הקב מקומו
של עולם

חכמה תחיה
בעליה

חכם מה הוא
אומר מה
העדות והחקים והמשפטי
אשר צוה יי אלהינו אתכם
ואף אתה אמור לו כהלכת

לכך נקרא השם מקום שהשם של ד׳ אותיות כמניין קפ״ו
כשתחשוב י׳ פעמים י׳ הרי ק׳ ה׳ פעמים ה׳ הרי כ״ה ו׳ פעמי׳
ו׳ הרי ל״ו ה׳ פעמים ה׳ הרי כ״ה עולה הכל קפ״ו וכן מקום
במניין קפ״ו וכן שמך מעולם מעולם עולה
למניין קפ״ו והיינו דאמרינן הקב״ה מקומו של
עולם ואין העולם מקומו דו״ק

הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן׃

אוי לרשע אוי לשכנו

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם׃ לכם ולא לו ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר ואף אתה הקהה את שניו ואמור לו בעבור זה עשה יי לי ב בצאתי ממצרים לי ולא לו אלו היה שם לא היה נגאל׃

תמים תהיה עם יי אלהיך

מה הוא אומר מה זאת ואמרת

שמעתי הסדר של פסח כנגד הסעודה שאנו מצפים לאכול לעתיד שנ
תערוך שלחן כנגד צוררי׃ וזה אחד מן הכוסות שנרמז לנו בליל פסח׃
דלעתיד אוכלים שם ג דברים׃ שור הבר׃ וכר יוכני׃ והלויתן׃ ומשום הכי
לוקחים הזרוע מן הבהמה כנגד שור הבר׃ וביצה כנגד בר יוכני שהוא
עוף׃ והאפיקומן שאוכלי׳ בסוף כנגד הלויתן כי המצות עשויות עגולות
כמו קשקשת׃ וכתי׳ אחד באחד יגשו ורוח לא יבא ביניהם׃

אליו בחוזק יד הוציאנו יי׳

ממצרים מבית

עבדים ׃

למען ילמדו בניכם

ושאינו יודע ׃
לשאל

את פתח לו שנאמר והגדת

לבנך ביום ההוא לאמור

בעבור זה עשה יי׳ לי בצ

בצאתי ממצרים ׃

חידוש לבנה

יכול מראש ׃
חדש ת

תלמוד לומר ביום הה

אתמר מצה צריך הסיבה מרור אין צריך הסיבה. ופירש קרבי בפסחים ׃ פירש רשבם מצה צריכה הסיבה ׃ כשאוכל מצה של מצוה לילה הראשון כבני חורין. שהיא זכר לגאולה ׃ מרור אין צריך הסיבה ׃ שהוא זכר לעבדות ׃ דההיא שעות משתעי בחרות וגאלה שאומרין הגדה ׃ ע״כ

ההוא אי ביום ההוא יכול
מבעוד יום תלמוד לומר
בעבור זה׃ בעבור זה
לא אמרתי אלא בשעה
שיש מצה ומרור מונחים
לפניך׃

מתחלה

מתחלה כו׳ הק׳ ש׳
שאבתינו עובדי ע״ז
אלא הפירש מאחר
שאבתינו הכירו ב
בוראם ועבדו בית
ביראה ובלב שלם׃
זה היה זרה בעיני
אומות העולם מתם
שהם עובדי לאלהו׳
לשור ולחמור
עכ׳׃

עובדי עבודה זרה היו
אבותינו ועכשיו קרבנו ב
המקום

בערב פסח לא יאכל סמוך למנחה מט׳ שעות ולמעלה
כדי שיאכל בליל׳ מצה לתיאבון ואבל שותה יין ואוכל
מיני תרגימ׳ וירקות המגררין לבו של אדם ויין ישתה
אדם לפי רצונו הן מעט הן רב׳ דרב הוה שתה חמרא כולה מעליא
דפסחו׳ כו׳׃ ירושלמי האוכל מצה בערב פסח כבא
על ארוסתו בבית חמיו׃ עכ׳ל הג

לעבודתו שנאמר ויאמר

יהושע אל כל העם כה

אמר יי אלהי ישראל בעבר

הנהר ישבו אבותיכם

מעולם תרח אבי אברהם

ואבי נחור ויעבדו אלהים

אחרים.

ואקח את אביכם

את אברהם מעבר הנהר

ואולך אותו בכל ארץ כנען

וארבה את זרעו

ואתן לו את יצחק. ואתן

ליצחק את יעקב ואת עשו
ואתן לעשו את הר שעיר
לרשת אותו ויעקב ובניו
ירדו מצרימה׃

ברוך שומר ה
הבטחתו
לישראל ברוך הוא שהקדוש
ברוך הוא חשב את הקץ
לעשות במה שאמר ל
לאברהם אבינו בברית
בין הבתרים שנאמר ויאמר
לאברהם ידע תדע כי גר
יהיה זרעך בארץ לא להם.

במה ארע כו׳ במה באת בש שין׳ בגים
ד׳ מאו׳ שנה׳ מפי הרב רבינו אליעזר הגדול
וזהו מדה כנגד מדה׳ ועוד במה ארע כי
אידשה׳ ד׳ תיבות כנגד ד׳ מאות שנה. היה
משועבדים למצרים׳ עכ

ועבדום וענו אותם ארבע
מאות שנה ׃

וגם את הגוי אשר
יעבודו דן אנכי
ואחרי כן יצאו ברכש
גדול ׃

פירש התורה והיא בגי כב
אותיות באלפא ביתא ׃

והיא שעמדה
לאבותינו
ולנו שלא אחד בלבד עמד
עלינו לכלותינו אלא
שבכל דור ודור עומדים ע
עלינו לכלותינו והקדוש
ברוך הוא מצילנו מידם ׃

וירד מצרים אנוס
עפ׳ הדבור ׃ דבור
לשון המקרא הוא
דכתיב והדבור אין
בהם וגו׳ ׃
וראוי היה יעקב כו
בשלשלא׳ של ברזל
למשוך למצרים ו
כאד׳ ההולך בשביה
ורמז ואלה שמות
בני ישרא׳ הבאים ׃
רת׳ שביה ׃ אלא הגי׳
עליו ומשכו לשם
ע׳ יוסף׳ שנ׳ בחבלי׳
אדם משכתיך בע׳
בעבותות אהבה פי׳
יוסף שהי׳ אדם הוי׳
כמו חבלי עבותות
של חבלים ליעקב ו
ונמשך לשם ע׳ א
אהבה שאהב את ו
יוסף שהיה במצרי׳
ונמשך אחריו בא׳
באהבה וברחמים ׃
וזהו בן פרת יוסף
חסר ו׳ כלומר יוסף
היה בעגל ויעקב הי׳
כפרה וזהו בן פרת
יוסף משום כפרה׳
סורדה שלא רצה ל
ליכנס לדיר ׃ מה ע
עשה בעלה לוקח ו
העגל ומכניס אותו
לדיר ועי׳ שמרחמי׳
את העגל נמשכה
אחריו לדיר׳ וזה הי׳
כוונת השבטים ש
שרצו את יוסף למ׳
למכור לישמעא׳
להורידו מצרים כ
כדי שיקבל עליו הגלות של מצרי׳ ויפטרו
הם מן הגלות שנגזר עליהם בין הבתרים ׃
וסברו כשאחד מהם מקבל עליו
הגלות אז האחרים פטורים מ
ממנו כדרך שהלך עשו
אל ארץ מפני יעקב
אחיו כו׳ ׃

הכי פי׳ לבן בקש
מיעקב לישבע בא
באלהיו כדי לכפור
בהקב״ה עכ״ל ׃

ולמד מה בקש
לבן הארמי
לעשות ליעקב
אבינו שפרעה לא גזר אלא
על הזכרים ולבן בקש לז
לעקור את הכל שנ׳ ארמי
אובד אבי וירד מצרימה
ויגר שם במתי מעט ויהי
שם לגוי גדול עצום ורב ׃

וירד מצרימה אנוס על
פי הדבור ויגר שם מ
מלמד שלא ירד להשתקע
אלא לגור שם שנ׳ ויאמרו

אנוס על פי הדבור
יכלומר לא מרצונו
ירד יעקב למצרים
אלא אנוס היה כמ
במורדת יוסף וכל ז
זה היה ע׳ פי הדבור
לקיים מה שגזר הק׳
על אברהם כי גר י
יהיה זרעך וכן ראוי
היה יעקב אבינו לז
לירד בשלשלאות ו
של ברזל כאדם שז
שהלך בשבי אלא שחס הקב״ה עליו ומשכו
לשם על ידי יוסף ׃ וזהו בחבלי אדם מש
משכתם בעבותות
אהבה ׃

אל פרעה לגור בארץ ב
באנו כי אין מרעה לצאן
אשר לעבדיך כי כבד ה
הרעב בארץ כנען ועתה
ישבו נא עבדיך בארץ גשן׃

במתי מעט במה
שנ׳ בשבע
ים נפש ירדו אבתיך מצרי
מה ועתה שמך יי׳ אלהיך
ככוכבי השמים לרוב׃ ויהי
שם לגוי גדול מלמד שהיו
ישראל מצוינין שם גדול ועצום
שנ׳ ובני ישראל פרו וישרצו

הורוע והכצה אסור לטלטל ולאכול עד מוצאי יום טוב שני הואיל והוקצ׳ למ׳ צו׳ אסור כמו נוי סוכה שאסור ליהנות מהן עד מוצאי י״ט אחרון של חג והאתרוג עד יום שמיני של חג׳ ומניחין קצת ירקות או מצה׳ או חתיכת מצה בספל ואגב זה מותר לטלטל׳ כמו שמטלטל קינבא אגב קיטמא׳ א״ע שיש עליה שברי עצים שמוקצים הם עכ

מצויינין׳ מתוקנין לפרות ולרבות מם מלשון מצוינין במצות׳

וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד
וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אוֹתָם ׃

פרו' וישרצו וירבו ו
ויעצמו במאד מאד
בגימ' הנה יולדת ש
ששה בכרס אחד ׃
לכך מונה כאן ו ד
דברים הללו

ורַב כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר רְבָבָה
כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ
וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי
עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ
צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה ׃

ערום ועריה ׃ ערום
בבגדים ׃ ועריה
במצות

וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים ׃
וַיְעַנּוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבוֹדָה
קָשָׁה ׃ וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ
הַמִּצְרִים כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַ הָבָה
נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה
כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף

מצאתי כתוב כל דצריך ייתי ויפסח׃ פירוש
אלו הגרים שמלו וטבלו צריכים לעשות ׃
קרבן פסח כמו ישראלים גמורים
שנ' וכי יגור אתכם גר אשר ׃
בתוככם לדורותיכם
ועשו פסח
לה' וכו

גם הוא על שונאינו ונלחם
בנו ועלה מן הארץ:

ויענונו במה שנ׳ למען
ענותו בסבלותם ויבנו
ערי מסכנות לפרעה את
פיתום ואת רעמסס:
ויתנו עלינו עבודה קשה:
במה שנא׳ ויעבידו מצרים
את בני ישראל בפרך:

ונצעק אל ייי אלהי
אבותינו במה שנאמר ויהי
בימים הרבים ההם מת

זה פיתום

זה רעמסס

וימת מלך מצרים ויאנחו
בני ישראל מן העבדה ויזעקו
ותעל שועתם אל האלהים
מן העבדה: ונצעק אל יי
אלהי אבתינו וישמע יי את
קולנו וירא את ענינו ואת
עמלנו ואת לחצנו:

וישמע יי את קולנו

כמה שנ׳ וישמע אלהים את
נאקתם ויזכור אלהים את
בריתו את אברהם את
יצחק ואת יעקב: וירא

ותעל שועת׳ שמבין
האדם שם שישמע
שועתם אל האלהים
מן העבוד התחלתן
אדמה: שהיו הומים
בקולן
רוקח

את ענינו זו פרישות דרך
ארץ כמה שנא' וירא אלהים
את בני ישראל וידע אלהים:

ואת עמלינו אלו
הבנים כמה
שנאמ' ויצו פרעה לכל עמו
לאמר כל הבן הילוד:
היארה תשליכוהו וכל הבת
תחיון: ואת לחצנו זה
הדחק כמה שנ' וגם ראיתי
את הלחץ אשר מצרים
לוחצים אותם: ויוציאנו יי
ממצרים ביד חזקה ובזרוע

ח פרישות דרך
ארץ כו' שפרשו
מן תשמיש כש
כשגזרו כל הבן
הילוד: ולשון
עברי נופל בתש
בתשמי' כדכתי'
ואם תענה את ב
בנותיו ואמר ד
דבתשמיש
איירי:

אילו הבנים שה
שהשלכו ליאור
ובנים קרוין עמ
עמלינו לפי ש
שבאים מכח ז
ומאונו של אדם
כדכתיב כח' וה
וראשית אוני:

נטויה ובמורא גדול וב

ובאותות ובמופתים ׃

ויוציאנו יי׳ ממצרים לא

על ידי מלאך ׃ ולא על

ידי שרף ולא על ידי שליח ׃

אלא הקב״ה בכבודו ובעצ

מו שנאמר ועברתי בארץ

מצרים בלילה הזה והכיתי

כל בכור בארץ מצרים

מאדם ועד בהמה ובכל

אלהי מצרים אעשה שפטים

אני יי׳ ׃ ועברתי בארץ

מצרים אני ולא מלאך וה

וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר אֲנִי וְלֹא
שָׂרָף וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם עג
אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְיָ אֲנִי
הוּא וְלֹא הַשָּׁלִיחַ אֲנִי יְיָ נ
אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר׃

ביד חֲזָקָה זוֹ הַדֶּבֶר
בְּמָה שֶׁנֶּאֱ הִנֵּה
יַד יְיָ הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר
בַּשָּׂדֶה בַּסּוּסִים בַּחֲמוֹרִים
בַּגְּמַלִּים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דֶּבֶר
כָּבֵד מְאֹד׃

זו החרב פירש
שהרג בו את
הבכורות׃

ו בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה זוֹ הַחֶרֶב
בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְחַרְבּוֹ

שלופה בידו נטויה על ירו׳
ירושלים׃

ובמורא גדול זו גלוי
שכינה שנ׳ או הנסה
אלהים לבא לקחת לו גוי ׃
מקרב גוי במסות באותות
ובמופתים ובמלחמה וביד
חזקה ובזרוע נטויה ובמורא
ים גדולים ככל אשר עשה
לכם יי׳ אלהיכם במצרים ׃
לעיניך׃

גילוי שכינה וש׳
שנגלה לעין כל
ועובר במ׳צרים
והכה בכורות ׃
דכתי׳ במצרים
לעיניך ׃

ובאותות זה המטה כמה
שנאמר ואת המטה הזה

י׳ תיבות כפסוק כנגד
י׳ מופת שהיו חקוקי׳
על המטה דצ״ך עד״ש
באח״ב ׃

תקח בידך אשר תעשה בו
את האתות׃

ו במופתים זה הדם כמה
שנאמר ונתתי מופתים
בשמים ובארץ דם ואש
ותמרות עשן׃

ד בר אחר ביד חזקה
שתים ובזרוע נטויה
שתים ובמורא גדול שתים׃
ובאותות שתים׃ ובמופתים
שתים׃

אלו עשר מכות
שהביא הקב

כל המחלה אשר
שמתי במצרים
וגו׳ אשר בגימ
דצך עדש באחב
רוקח

הקב"ה על המצרים במצרי'
ואלו הן׃ דם׃ צפרדע׃
כנים׃ ערוב׃ דבר׃ שחין׃
ברד׃ ארבה׃ חושך׃ מכות
בכורות׃

ר' יהודה היה נותן בהם
סמנים׃ דצ"ך׃ עד"ש׃ באח"ב׃

ר' יוסי הגלילי אומר
מנין אתה אומר ש
שלקו המצרים במצרים
עשר מכות׃ ועל הים לקו
חמשים מכות׃ במצרים
מה הוא אומר ויאמרו

החרטמי'

ראיתי אנשי מעשה
נוהגי' לטבו' האצבע
הקטון הנקרא זרת
בתוך הכוס ומזה
יין תרץ לכלי על הז
הזכרת כל מכה וכ
ומכה וכל לער מז
משו' שרמו' כל מחל'
אשר שמתי במצרי'
לא אשיב עליך
וגו'

הנא ר' המכות שבאו
על המצרי' כלם הוו
מדה כנגד מדה׃ דם
מפני שלא הניחו
בנות ישרא' לטהרם
נדה׃ צפרדעי' מפני
שאם לישרא' צאו והביאו לנו שקצי' ורמשי' ונשחק בהן׃ כנים מפני שהצריכו ישרא' לכבד בתי כסאות שלהן
ערוב מפני שהוצרכו ישרא' להביא להן דובים ואריות לעשות להן קניגיא׃ דבר מפני שהצרכו ישרא' לרעות
סוסיהן וגמליהן ולכן מת מקנם׃ שחין בשביל שהצרכו ישרא' לשמש בבית המרחץ׃ ברד מפני שמ'מו
ישרא' נוטעין גנות ופרדסים׃ ארבה מפני שמוצאת ישרא' זורעי חיטים ושעורין ושאר מינין׃ חשך מפני
שאין משוא פנים לפני הקב"ה והיו בישרא' רשעים ורובם מתו באלו שלושת ימים של אפילה וכדי שלא יראו
המצריים וישמחו במפלתן לכך החשיך׃ מכות בכורות מפני שכבשה עבדו בבני ישרא' שנקראו בני בכורי

היד הגדול בגי׳ ע״ב
רמז לשם היוצא מ
מן ויסע ויבא ויט ׃
שבו קרע משה את
הים ׃ ע״ב

החרטמים אל פרעה אצ
אצבע אלהים הוא ועל הים
הים מה הוא אומר וירא
ישראל את היד הגדולה
אשר עשה יי במצרים וי
ויראו העם את יי ויאמינו
ביי ובמשה עבדו ׃

במה לקו באצבע

עשר מכות אמור מעתה
במצרים לקו עשר מכות
ועל הים לקו חמשים מכ
מכות ׃

אצבע אלהים היא אמר רבי ישמעאל חמש אצבעות של הקדוש ברוך הוא
כולן סוד גאולה ׃ באצבע קטנה הראה לנח מה לעשות בתיבה בקמיצה
הכה מצרים ואלהים אצבע שלישית שהיא אמה כה כתב הלוחות באצבע
הראה למשה מחצית השקל זה יתנו בזה יתנו כמין מטבע הראהו באג
באגודל ובשאר היד עתיד להשמיד בני עשו ולהכרית זרעו של
ישמעאל שנאמר תרום על צריך וכל איביו יכרתו ׃

רבי אליעזר אומר מנין
שכל מכה ומכה ז

שהביא הקב״ה על המצרים
במצרים היתה של ארבע
מכות שנא׳ ישלח בם חרון
אפו עברה וזעם וצרה ז
משלחת מלאכי רעים עז
עברה אחת וזעם שתים
וצרה שלש משלחת מלאכי
רעים ארבע אמור מעתה
במצרים לקו ארבעים וז
מכות ועל הים לקו מאתים
מכות:

רבי עקיבא אומר מניז
שכל מכה ומכה וז
שהביא הקב"ה על המצרים
במצרים היתה של חמש
מכות שנא' ישלח בם חרון
אפו עברה וזעם וצרה משל
חת מלאכי רעים אפו אחת
עברה שתים וזעם שלש ז
וצרה ארבע משלחת וז
מלאכי רעים חמש אמור
מעתה במצרים לקו הז
חמשים מכות ועל הים לקו
חמשים ומאתים מכות:

מעלות טובות למקום עלינו

אלו הוציאנו ממצרים ולא

עשה בהם שפטים דיינו

אלו עשה בהם שפטים ולא

עשה באלהיהם דיינו

אלו עשה באלהיהם ולא

הרג בכוריהם דיינו

אלו הרג בכוריהם ולא

נתן לנו את ממונם דיינו

אלו נתן לנו את ממונם ולא

קרע לנו את הים דיינו

אלו קרע לנו את הים ולא

העבירנו בתוכו בחרב דיינו

אלו העבירנו בתוכו בחרבה ולא

שקע צרינו בתוכו דיינו

אלו שקע צרינו בתוכו ולא

ספק צרכינו במדבר ארבעים

שנה דיינו אלו ספק צרכינו

במדבר ארבעים שנה ולא

האכילנו את המן דיינו

אלו האכילנו את המן ולא

נתן לנו את השבת דיינו

אלו נתן לנו את השבת ולא

קרבנו לפני הר סיני דיינו

אלו קרבנו לפני הר סיני ולא
נתן לנו את התורה דיינו ·
אלו נתן לנו את התורה ולא
הכניסנו לארץ ישראל דיינו ·
אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא
בנה לנו את בית המקדש דיינו ·

על אחת כמה וכמה
טובה כפולה
ומכופלת למקום עלינו שהוצי
אנו ממצרים ועשה בהם ש
שפטים · ועשה באלהיהם והרג
בכוריהם ונתן לנו את ממונם
וקרע לנו את הים והעבירנו

ולא נתן לנו את התורה כו׳ · מה ריוח שקרבנו להר סיני בלא תורה והפירוש יש לומר
שפסק זוהמתן של ישראל והעוורים וגם הפסחים וכל בעלי מומין כולם נתקנו ע״כ ·
כשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמה · ישראל שעמדו לפני הר סיני פסק זוהמתן וכו׳ ·

בתוכו בחרבה · ושקע
צרינו בתוכו · וספק צרכינו
במדבר ארבעים שנה ·
והאכילנו את המן · ונתן
לנו את השבת · וקרבנו לפני
הר סיני · ונתן לנו את התורה
והכניסנו לארץ ישראל ·
ובנה לנו את בית הבחירה
לכפר על כל עונותינו ·

רבן גמליאל היה
אומר כל שלא
אמר שלשה דברים אלו
בפסח לא יצא ידי חובתו

למה לוקחין זרוע
זכר לפסח ולא בש
בשר אחר ׃ פירש ב
ברוע בטוך לגאיבר

אלו הן פסח מצה ומרור ׃

פסח שהיו אבותינו
אוכלים בזמן שבית
המקדש קים על שום מה
על שום שפסח הקב״ה על
בתי אבותינו במצרים שנ
ואמרתם זבח פסח הוא
ליי׳ אשר פסח על בתי בני
ישרא׳ במצרים בנגפו את
מצרים ואת בתינו הציל
ויקוד העם וישתחוו ׃

בשיאמר מצה זו
צריך ליטול בידו
הפרוס כי הוא לרם
שני שמברכי׳ עליה
על אכילת
מצה ׃

מצה זו שאנו א
אוכלים ׃

בערבי פסחים לשון רשבם
צרי׳ להגביה המצה ולהראו׳
למסובים כדי לסבב עליה
המצוה

על

על שום מה על שום שלא
הספיק בצקת של אבותינו
להחמיץ עד שנגלה עליהם
מלך מלכי המלכים הקב״ה
וגאלם שנאמר ויאפו את הבצק
אשר הוציאו ממצרים עגות
מצות כי לא חמץ כי גורשו
ממצרים ולא יכלו להתמ
המה וגם צדה לא עשו להם:

יש מנהג בעולם ש
שהאיש מורה על
האשה משום שנא
אשה רעה מר ממות

מרור זה שאנו
אוכלים
על שום מה על שום שמררו
המצרים את חיי אבותינו

במצרים שנאמר וימררו את
חייהם בעבדה קשה בחמר
ובלבנים ובכל עבדה בשדה
את כל עבדתם אשר עבדו
בהם בפרך׃

ב בכל דור ודור חייב אדם
לראות את עצמו ׃
כאלו הוא יצא ממצרים
שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא
לאמור בעבור זה עשה ייי
לי בצאתי ממצרים׃

לא את אבותינו גאל
הקב״ה בלבד ׃

בחמר יהכר ויד כלומר ברמ״ח אברים היו משעבדים בהם ׃ על כן חייבי
אנו לומר שמררו חיי אבותנו בעבודה קשה בכל רמ״ח אברים והוציאנו
הקדוש ברוך הוא ממצרים ביד חזקה להגיד גדולת הקב״ה וממשלתו

אלא

אלא את אותנו גאל עמהם
שנאמר ואותנו הוציא משם
למען הביא אותנו לתת
לנו את הארץ אשר נשבע
לאבותינו׃

ומגביהין את הכוס בידו ומתחיל בקול רם

תופס הכוס בידו
ואינו מניחו על
השלחן עד אחר ש
שיברך בפה׃

כי מיני שבח בגד
ט תיבות בקסק ספ
כבודו׳ עכ׳
רוקח׳

אנחנו חייבים להודות
להלל לשבח לפאר לרומם
להדר לברך לעלה ולקלס
למי שעשה נסים לאבותינו

ולנו את כל הנסים האלו
הוציאנו מעבדות לחירות
מיגון לשמחה ומאבל ליום
טוב ומשעבוד לגאלה ו
ונאמר לפניו הללויה׃

הללו יה

הללו עבדי יי הללו את שם
יי יהי שם יי מבורך מעתה
ועד עולם ממזרח שמש עד
מבואו מהלל שם יי רם על
כל גוים יי על השמים כבודו

והלל הוא העשירי
נגד יוד מיני שבח
בתהלים כדאמר
רבי יהושע בן לוי
באשרי בשיר בנ
בניצוח בניגון במ
במזמור במשכיל
בתפלה בתהלה בה
בהודאה בהללויה
וגדול שבכולן הלל
והללויה שהוא כולל
שם ושבח׃

ויתחיל הלל בלא ברכה כי אין זה כי אם סיפור
דברים בעלמא על כן ראוי להחזיק הכוס בידו
עד בורא פרי הגפן ׃ וכן נהג מהר״מ ז״ל

מי

מי כיי אלהינו המגביהי
לשבת ׃ המשפילי לראות
בשמים ובארץ ׃ מקימי
מעפר דל ׃ מאשפות ירים
אביון ׃ להושיבי עם נדיבים
עם נדיבי עמו ׃ מושיבי
עקרת הבית אם הבנים
שמחה הללו יה ׃

בצאת ישראל
ממצרים
בית יעקב מעם לועז היתה
יהודה לקדשו

י׳ יתירה כלום לא
ירד שכינ׳ למטה
מי׳ טפחים ׃

בהל׳ יש ה׳ תיבו׳
יתירות יוד המ
המגביהי ׃ המ
המשפילי מקימי
להושיבי ׃ והסבי
בגר בנן ׃ שחסיר
באלפא ביתא באש
באשרי שדוד הם
המלך ע״ה דילג
שם נון משום מ
דכתיב נפלה לא
תוסיף קום ׃
רוק

מושיבי עקר׳ בגי׳
שרה רבקה רחל
חנה אם בגי׳ יתכבד
כי עליה נדרש זה
הפסוק ׃ ע״א אם
הבנים כל הגאולו׳
הם אם גאולת מן
מצרים ע׳ אהרן
משה גאולת אח
אחשורוש על ידי
אסתר מרדכי ׃
וגאלת לעתי׳ לבא
ע׳ אליהו משיח ׃

ישראל ממשלותיו׃ הים
ראה וינס הירדן יסוב
לאחור׃ ההרים רקדו
כאלים גבעות כבני צאן
מה לך הים כי תנוס הירדן
תסוב לאחור׃ ההרים
תרקדו כאלים גבעות כבני
צאן׃ מלפני ארון חולי א
ארץ׃ מלפני אלוה יעקב
ההופכי הצור אגם מים׃
חלמיש למעינו מים׃
אתה יי

היתה יהודה לקדשו זה נ
נחשון בן עמינדב
שקפץ לתוך הים נ
בראשון׃

הים ראה וינס מה
מיוסה לפי שכתב
עליו וינס החוצה
לפניך זכה שהים נ
נס מפניו

מה לך הים כי תנוס
משה אמר לים הת
התבקע אמר הים
למשה אני לא אנ
אעשה אני אעשה׃
שירותו של מקום
לדרך ובשרא שבא
הקב״ה היה נס מפניו
אמר משה לך למה
נס אתה אמר לו לא
ממך אני נס אלא
מלפני ארון חולי
ארץ׃

ההופכי הצור אגם נ
מים בשעה שהכה
משה הסלע הוציא
ממנו דם׃ שנאמר הן
הכה צור ויזובו מ
מים ואין זיבה נ
אלא דם שנאמר
כי תזוב זוב דמה
אמר משה להקב״ה
מפני מה לא הוציא
הסלע כי אם דם אמ
אלא שאתה כבוי נ
גובה שהכית הסלע
אשר יצאת ממנו
שנאמר ויניקהו דבש
מסלע התפלל משה
לפני הקב״ה ומחל
לו והפך הדם למים שנאמר ההופכי הצור
אגם מים׃ ואז הפיכה אלא מים לדם ש
ויהפכו כל המים אשר ביאור לדם׃ עב

אלהינו מלך העולם אשר
גאלנו וגאל את אבותינו
ממצרים והגיענו הלילה
הזה לאכול בו מצה ומרור
כן יי אלהינו יגיענו למועדים
ולרגלים אחרים הבאים
לקראתנו לשלום שמחים
בבנין עירך וששים בעבו
דתך ונאכל שם מן הזבחים
ומן הפסחים לכשיגיע ד
דמים על קיר מזבחך לרצון
ונודה לך שיר חדש על
גאלתינו ועל פדות נפשינו

אך נה ארבע כוסות
נשים חייבות ארו
פעמי כוס בהפס
אגבי כי רכוש
שנד ר מלכו גוד
שמר עתיד להשק
הכוסות לנחמות
אך מזו

ד כוסו ישת בעצ
מלא לוגמא ולא
אחד במקמון שכ
אחר חייב תשובת
אשירי

ואמרה האשה אמן
ארבע כוסות מקרא
מגילה בר תנובה
נשים חייבות
אנשים עמ

ויש בני אדם שאומר
עליו על הלל הזק
שהיה כורך מצה
ומרור יחד ואוכלן
לקיים מה שנ על
מצו ומרור יאכלו
וטעמה דידהו לה
להודיע לכל המס
המסובין שאינו מ
מוסיף על מצו רק
שאוכלין הכריכה
משום ספק דילמא
הלכה כבית הלל
ויש סדרים שכתו
גם בהם זכר למקו
בהלל והנ שמעתי
מזקן אחד חסיד הוז
ר קופלמן מהורינ
זל כהלל לילו כהו

הדיבין אנו לזכור החורבן בית המקדש כמה שאנו אוכלים מרור וכי באותו לילה
שהוא פסח גם כן ט באב והוה מצות ומרורי ליל ט באב והוה דכתיב קומי ...
בליל כתיב חסדי ה לפי שליל פסח וליל ט באב לילה אחת ...
אתם תראו שכל המשלה שלו הוא מאם ...
ערכה שלא יאמר ... מ זל ליש ... באותו ...
מאחר ...

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל ׃
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן ׃

ורוחצין בהסיבת שמאל ואח״כ נוטלין ידיהן ויברך ׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם ׃

ויקח המצה הראשונה שהיא העליונה ויברך עליה ׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ ׃

ולא יאכל עד שיקח הפרוסה בין שתי השלימות ויברך עליה ׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה ׃

ויאכל מן שניהם כזית ביחד ויתן לכולם

ואחר כך יקח מרור שקורין לאטוגא ויברך עליה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר

ויטבול בחרוסת ויאכל ויתן לכולם לאכול המרור

שו כ הוא שיאכל כז
כזית מצה מהשלים
כזי מפרוסה ביחד
אם לא אפשר ליה
או יאכל כזית מן ה
השלמה שבירך ע
עליה המוציא
מתחלה ׃

ויקח כזית מרור וישקענו
כלו בחרוסת ולא ישהנו בו
בתוכו שלא יתבטל טעם מ
מרירתו ומטעם זה כתב הר׳
יונה שצריך לנער החרוסת
מעליו שלא יתבטל טעמו
ויברך על אכילת מרור ויא׳

שבועה שלא אוכל אמר רב בלע מצה יצא בלע מרור
מ״צ סתב אכו׳ לאכו׳ לא יצא בלע מצה ומרור ידי מצה
מצה בליל פסח אם יצא ידי מרור לא יצא בריכן נשבע
שבועה שלא אוכל ובלעו אז ידי מצה נמי לא יצא
מ״צ בליל פסח ולוק פרק ער׳ פסחים ׃
ואכל מיד.

ויאכלנו בלא הסיבה ולא יברך עליו בורא פרי האדמה ופירש רשב״ם לפי שנפטר בב
בברכת בפה״א האדמה שבירך על הירקות בטיבול ראשון ׃ אורח חיים אמר רב פפא
לא ישהא אינש מרור בחרוסת כו׳ ׃ הגה׳ מיימון עכ׳ ׃ ומצוה בחזרת כראיתא
התם מאי חסא דחס רחמנא עלן ופירקנא ׃ ועוד שבישלו מצרים בחזרת וכו׳ ׃ ואי
לית ליה חזרת מהדר מעולשין ׃ וכל המוקדם במשנה מוקדם למצוה ׃ ובירושלמי
מדיך האי חזרת מהדר מתוק ומשני כל עצמו של חזרת מפני שנמשלו לו חזרת ׃
המצרי לטיבא בלשון ליטוגא עולשין קורבלא בלעז קרשפיל בלשון ערבי הונדבי
... ירדל שתבוכה מרי טיר בלעז מרמיותו הרחבינה אצוותא ורקא מרור
... אמירפוליה וכל אשכנז ריבמוטא הג׳ מיימוני ׃

ואחר כך יקח המצוה השלישית התחתונה. יבצענה לשנים ויתן עליה לאטוגא ויאכל ביחד בלא ברכה. אלא כך אמר כן עשה הלל בזמן שבית המקדש קים היה כורך מצה ומרור ביחד ויאכל כמה שנ׳ מצות על מרורים יאכלהו

ואלו ירקו׳ שיוצאין בהן ידי חובות חזר׳ חזרת תמכא עולשי׳ הרחבינ׳ מרור וצ״ל מצוה בחזרת אח׳

השמש לא יאכל ה׳ דאפיקומן כשהוא מהלך בבית דר״נאה כאלו אוכל בב׳ מקומות׳

ונוהגין שיברך בה׳ בעצמו כדי שיברך כל ד׳ כוסות אמנם אין לחוש אם בירך אחר לאגודה׳

ואחר כך אוכלין ושותין כל צרכהן ולאחר הסעודה יקח המצה המונחת תחת המפה לאפיקומן ויקח ממנו ויאכל בהסיבת שמאל ויתן גם כן לכלם וא׳ ואחר כך ירחצו את ידיהם ואין מברכים על נטילת ידים׳ ומוזג כוס שלישי

הכי אמר רב הלל משמיה דגמרא ניכרך איניש מצה ומרור בהדי הדדי ולכול מש״ו דסביר׳ לה מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור׳ דרבנן דילמא אתי׳ מרור דרבנן ומבטל להו׳ מצה ד׳ דאורייתא פרק ערבי פסחים׳ על מצות מרורים יאכלהו׳ מ׳ מצות הם מתוקי׳ ומרור הוא מר

לברכת המזון׳ ולאחר ברכת המזון מוזג כוס רביעי לכלם ומתחיל ואומר בקול רם׳

ליזהר שלא ישן׳ באמצע אכילת האפיקומן משום׳ הוא כאכל בשתי חבורות׳ שכל מה שנוהג בכס נוהג באפיקומן משום שזה דומה לזה עכל׳ וכן כתב ראובן מורדכי׳ ומצוה ליזהר אחר ברכת המזון והבי׳ איתא במדרש לשון ארח חיים׳

עכ מצה רמז למדת רחמים׳ ומרור למדת הדין׳ וזהו זהדי צח ואדום׳ וכן אמר דוד המלך עה חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך אמר משפטי זהו דין׳ צדקך זה מדת רחמים וכן מצינו׳ ובמגילת רות אל תקראנה לי נעמי׳ שהוא מדת הרחמים קראן לי מרה מדת הדין שהוא מר כי המר שדי לי מאד כלומר מאד המר לי ש״י במדת הדין ולפיכך אמרה שדי המר לי מאוד כי בשם שדי פריה ורביה׳ שנאמ׳ א׳ שדי פרה ורב׳ וז״ל המר לי לשון תמור בלו החלות צורתו׳ מרה של שדי במדה אחרת׳

ברוך אתה יי גאל ישראל
ברוך אתה יי אלהינו מלך
העולם בורא פרי הגפן

ושותין בהסיבת שמאל ואחרי כך נוטלין ידיהן ויברך ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו

וצונו על נטילת ידים ׃

ויקח המצה הראשונה שהיא העליונה ויברך עליה ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן

הארץ ׃

ולא יאכל עד שיקח הפרוסה בין שתי השלימות ויברך עליה ׃

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו

וצונו על אכילת מצה ׃

ויאכל מן שניהם כזית ביחד ויתן לכולם

ואחר כך יקח מרור שקורין לאטוגא ויברך עליה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו

וצונו על אכילת מרור

ויטבול בחרוסת ויאכל ויתן לכולם לאכול המרור

טוב הוא שיאכל כז
כזית מצה מהשלים
וכזית מפרוסה ביחד
אם לא אפשר ליה
או יאכל כזית מן ה
השלמה שבירך ע
עליה המוציא
מתחלה ׃

ויקח כזית מרור וישקענו
כלו בחרוסת ולא ישהנו ת
בתוכו שלא יתבטל טעם מ
מרירתו ומטעם זה כתב הר
יונה שצריך לנער החרוסת מ
מעליו שלא יתבטל טעמו
ויברך על אכילת מרור ויא

שבועה שלא אוכל אמר רב בלע מצה יצא בלע מרור
מצ סתם אכול לאכו לא יצא בלע מצה ומרור ידי מצה
מצה בליל פסח אם יצא ידי מרור לא יצא כרכן בסיב
שבועה שלא אוכל ובלעו אם ידי מצה נמי לא יצא
מצ בליל פסח לוק פרק ערבי פסחים ׃
ואכל מיד.

ויאכלנו בלא הסיבה ולא יברך עליו בורא פרי האדמה ופירש רשבם לפי שנפטר כב
בברכת בפה האדמה שבירך על הירקות בטיבול ראשון ׃ אורח חיים אמר רב פפא
לא ישרא איניש מרור בחרוסת כו ׃ הגה מיימון עכ ׃ ומצוה בחזרת כראיתא
התם מאי חסא דחס רחמנא עלן ופרקנה ׃ ועוד שבישלו מצרים בחזרת וכו ׃ ואי
לית ליה חזרת מהדר מעולשין ׃ וכל המוקדם במשנה מוקדם למצוה ׃ ובירושלמי
מריך האי חזרת מהדר מתוק ומשני כל עצמו של חזרת מפני שנמשלו לו חזרת ׃
המצרי לטיבא בלשון ליטוגא עולשין קורבלא בלעז קרספיל בלשון ערבי הנכבי
מרר יודל שתמכה מורי טיר בלעז מרמיותו החרבינה אצווא וירקא מוזר
טיר אמירפולי וכל אשכנז ריבמוטא הג מיימוני ׃

ואחר כך יקח המצוה השלישית התחתונה. יבצענה לשנים ויתן עליה לאטוגא ויאכל ביחד בלא ברכה. אלא כך אמר כן עשה הלל בזמן שבית המקדש קים היה כורך מצה ומרור ביחד ויאכל כמה שנ׳ מצות על מרורים יאכלהו

ואלו ירקות שיוצאין בהן ידי חובות חז׳ חזרת תמכא עולשין הרחבינ׳ מרור ועיק׳ מצוה בחזרת אח׳

השמש לא יאכל ה׳ דאפיקומן כשהוא מהלך בבית דרך אה כאלו אוכל בב מקומות׃

ונוהגין שיברך בה׳ בעצמו כדי שיברך כל ד׳ כוסות אמנם אין לחוש אם בירך אחר לאגדה׃

ואחר כך אוכלין ושותין כל צרכהן ולאחר הסעודה יקח המצה המונחת תחת המפה לאפיקומן ויקח ממנו ויאכל בהסיבת שמאל ויתן גם כן לכלם וא׳ ואחר כך ירחצו את ידיהם ואין מברכים על נטילת ידים׃ ומוזג כוס שלישי לברכת המזון׃ ולאחר ברכת המזון מוזג כוס רביעי לכלם ומתחיל ואומר בקול רם׃

הכי אמר רב הלל משמיה דגמרא ניכרך איניש מצה ומרור בהדי הדדי ולכול מש׳ דסביר׳ לן מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן דלמא אתי מרור דרבנן ומבטל להו מצה ד׳ דאורייתא פרק ערבי פסחים׃ על מצות מרורים יאכלוהו׃ מ׳ מצות הם מתוקין ומרור הוא מר

יזהר שלא ישן ב׳ באמצע אכילת האפיקומן משום הוא כאוכל בשתי חבורות׃ שכל מה שנוהג בפסח נוהג באפיקומן משום שזה דומה לזה

וכן כתב ראובן מרדכי אבל׃ ומצוה ליזהר אחר ברכת המזון והבי׳ איתא במדרש לשון אורח חיים׃

עכ מצה רמז למדת רחמים׃ ומרור למדת הדין׃ וזהו זהו צח ואדום׃ וכן אמר דוד המלך עה חצות לילה מקום להודות לך על משפטי צדקך אמר משפטי זהו דין׃ צדקך זה מדת רחמים וכן מצינו׃ ובמגילת רות אל תקראנה לי נעמי׃ שהוא מדת הרחמים קראנה לי מרה׃ מדת הדין שהוא מר כי המר שדי לי מאד כלומר מאד המר לי ש׳ במדת הדין ולפיכך אמרה שדי המר לי מאוד כי בשם שדי כדיה ורביה׃ שבאם א׳ שדי פרה ורבה׃ וי״ל המר לי לשון תמורה בלו החלות צורה׃ מדת של שדי במדה אחרת׃

נברך

הוא שאכלנו מת
משלו ובטובו חיינו
ברוך הוא שאכלנו
משלו ובטובו חיינו

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם הזן
את העולם כלו בטובו בחן בחסד ורח
וברחמים והוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו
ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון
לעולם ועד בעבור שמו הגדול כי הוא זן ומפרנס לכל
ומטיב לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא ברוך
אתה יי הזן את הכל ׃

נודה לך יי אלהינו על שהנחלת לאבותינו
ארץ חמדה טובה ורחבה ועל שהוצאת
נו יי אלהינו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים ועל
בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו ועל
חקיך שהודעתנו ועל חיים חן וחסד שחוננתנו ועל
אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום
ובכל עת ובכל שעה ׃

ועל הכל יי אלהינו אנחנו מודים לך ומברכים
אותך יתברך שמך בפה כל חי תמיד
לעולם ועד ככתוב ואכלת ושבעת וברכת את יי אלהיך
על הארץ הטובה אשר נתן לך ונודה לשמך הגדול
סלה באמת ברוך אתה יי על הארץ ועל המזון ׃

רחם יי אלהינו עלינו על ישראל עמך ועל ירושלם
עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות
בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא

שמך עליו אלהינו אבינו מלכנו רעינו זונינו פרנסינו
וכלכלינו והרויחנו והרוח לנו יי אלהינו מהרה מכל
צרותינו ונא אל תצריכנו יי אלהינו לא לידי מתנת בשר
ודם ולא לידי הלואתם כי אם לידך המלאה הפתוחה
והקדושה והרחבה שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד:

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא
ויגיע יראה וירצה וישמע
ויפקד ויזכר זכרוננו ופקדוננו וזכרון א
אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך וזכ
וזכרון ירושלם עיר קדשך וזכרון כל ע
עמך בית ישראל לפניך לפליטה לטובה
לחן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום ביום
חג המצות הזה זכרנו יי אלהינו בו לטובה
ופקדנו בו לברכה והושיענו בו לחיים
ובדבר ישועה ורחמים חוס וחננו ורחם
עלינו והושיענו כי אליך עינינו כי אל מלך חנון ורחום אתה:

רצה והחליצנו יי אלהינו במצותיך
ובמצות יום השביעי השבת
הגדול והקדוש הזה · כי הוא יום זה גדול
וקדוש הוא לפניך לשבות בו · ולנוח בו
באהבה כמצות רצונך ברצונך הניח לנו
יי אלהינו שלא תהא צרה יגון ואנחה ביום
מנוחתינו והראנו יי אלהינו בנחמת ציון
עירך ובבנין ירושלם עיר קדשך כי אתה
הוא בעל הישועות ובעל הנחמות:

ובנה ירושלם עיר הקודש במהרה בימינו
ברוך אתה יי בונה ברחמיו ירושלם
אמן · ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם האל אבינו
מלכנו אדירנו בוראנו גואלנו יוצרנו קדושנו קדוש
יעקב רועינו רועה ישראל המלך הטוב והמטיב
לכל אל שבכל יום ויום הוא הטיב מטיב ייטיב לנו הוא
גמלנו הוא גומלנו הוא יגמול בעדנו לעד לחן לחסד
ולרחמים ולרוח הצלה והצלחה ברכה וישועה
נחמה פרנסה וכלכלה ורחמים וחיים ושלום וכל
טוב ומכ׳ טוב לא יחסרנו : הרחמן הוא ימלוך
עלינו לעולם ועד · הרחמן הוא יתברך בשמים

ובארץ׃ הרחמן הוא ישתבח לדור דורים ויתפאר
בנו לנצח נצחים ויתהדר בנו לעד ולעולמי עולמים
הרחמן הוא יפרנסינו בכבוד׃ הרחמן הוא
ישבור עול גוים מעל צוארינו הוא יוליכנו קוממיות ה
לארצנו׃ הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרובה
בבית זה ועל שלחן זה שאכלנו עליו׃
הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור
לטוב ויברך אותנו כל אחד ואחד ממנו בשמו׃
הרחמן הוא יברך את אבא מורי בעל
הבית הזה ואת אמי מורתי בעלת הבית הזה ה
אותם ואת ביתם ואת זרעם ואת כל אשר להם
כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל
מכל כל כן יברך אותנו כלנו יחד בברכה שלמה
ונאמר אמן׃

במרום ילמדו עליו ועלינו זכות שתהא
למשמרת שלום ונשא ברכה
מעם יי׳ וצדקה מאלהי ישענו ונמצא חן ושכל טוב
בעיני אלהים ואדם׃

הרחמן הוא יזכנו לימות ה
המשיח ולחיי העולם הבא
מגדול ישועות מלכו ועושה
חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד
עולם עושה שלום במרומיו
הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישרא׳ ואמרו אמן׃

הרחמן הוא ינחילנו יום
שכלו שבת ומנוחה לחיי
עולמים׃

הרחמן הוא ינחילנו יום
שכלו טוב׃

יראו את יי׳ קדושיו כי אין מחסור ליראיו
כפירים רשו ורעבו ודורשי יי׳ לא
יחסרו כל טוב׃

שפוך

חמתך על הגוים ׃
אשר לא ידעוך ועל
הממלכות אשר
בשמך לא
קראו ׃

שפוך עליהם זעמך וחרון
אפך ישיגם תרדוף באף
ותשמידם מתחת שמי יי׃

לנו יי לא ה
לנו כי לשמך
תן כבוד׃ על חסדך ועל
אמתך למה יאמרו הגוים
איה נא אלהיהם ואלהינו
בשמים כל אשר חפץ עשה
עצביהם כסף וזהב מעשה
ידי אדם פה להם ולא
ידברו עינים להם ולא יראו
אזנים להם ולא ישמעו אף
להם ולא יריחון׃ ידיהם
ולא ימישון רגליהם ולא
יהלכון׃

לא לנו׃ שאמרת להביא משיח לא למעננו
עשה אלא למענך בשביל דבורך עכ׳

לא יהגו בגרונם כמוהם
יהיו עושיהם כל אשר ׃
בוטח בהם ישראל בטח ביי
עזרם ומגנם הוא ׃ בית
אהרן בטחו ביי עזרם ׃
ומגנם הוא ׃ יראי יי בטחו
ביי עזרם ומגנם הוא

זכרנו יברך יברך
את בית ישראל
יברך את בית אהרן ׃ יברך
יראי יי הקטנים עם הגדולים
יוסף יי עליכם ׃ עליכם ועל
בניכם ברוכים אתם ליי
עושה שמים

והא דקאמר ולא יהגו בגרונם ׃ והא והיאך מצינו בית כינוי הגיון גרון כלפי מעלה ויש לומר דמצינו הגיון גרון כלפי מעלה דכתיב ביה יי צור עולמים ׃ ביוד ׳ בראה העולם הבא ׃ ובהא ברא העולם הזה ׃ וכתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ׃ בה ברא יי את השמים ואת הארץ ׃ והא הוא אחד מן משמו של הקבה על כן אמר דוד עה כדבר יי שמים ׃ נעשו וברוח פיו כל צבאם ׃ והוא אות הקליל ואינו אלא רוח ׃ והוא מן מאותיות הגרון ׃ וזהו שאמ ולא יהגו בגרונם שאין שום כסל ומסכה יכול לעשות כמו בורא עולם שמה שמוציא מן הגרון ה שאין בו נענוע הפה ׃ ואפילו אם נעשה בבישוף ש שבראה העץ כמו שמדברת בפה ׃ אמר ה שאותיות הגרון אינה היא ׃ יכולה להוציא ׃ ר ובזה נתיישב מה שאינו אומר כמו ולא ידברו בלשונם אותיות הלשון ׃ אלא הוא בכלל פה להם ולא ידברו מה שאין כן באותיות הגרון וכו׳ ׃ עכ

שומר פתאים יי ׃ ות שפי שה פודה ישרא ׃

הארץ׃ השמים שמים ליי׳

והארץ נתן לבני אדם׃ לא

המתים יהללו יה׃ ולא כל

יורדי דומה׃ ואנחנו נברך

יה מעתה ועד עולם ה

הללו יה׃

אהבתי כי יש

ישמע

יי׳ את קולי תחנוני׃ כי הטה

אזנו לי ובימי אקרא׃ אפפו

ני חבלי מות ומצרי שאול

מצאוני צרה ויגון אמצא׃

ובשם יי׳ אקרא אנה

לא המתים יהללו
יה׳ זה הרשעים ש
שאפילו בחייהם נ
קרוים מתים כמו
שאחול ויבמת תרנ
תרח בחרן׳ אבל צ
צדיקי עליון באמ
כל הנשמה תהלל
יה וגו׳

דומה׳ זה המלאך
המות שנקרא הנ
דומה׳ ולא כל יו
יורדי דומה סת
אליהו׳ אליה הנביא
לעתיד לבא הוא נ
שוחט המלאך ה
המות

אהבתי כי תמרתי

אנה ייי מלטה נפשי ׃ חנון
ייי וצדיק ואלהינו מרחם ׃
שומר פתאים ייי דלותי ולי
יהושיע שובי נפשי למנוחיי
כי כי ייי גמל עליכי ׃ כי חז
חלצת נפשי ממות את עיני
מן דמעה את רגלי מדחי ׃
אתהלך לפני ייי בארצות
החיים ׃ האמנתי כי אדבר ׃
אני עניתי מאד אני אמרתי
בחפזי כל האדם כוזב ׃

מה אשיב לייי כל תג
מולוהי עלי כוס

F iii

ישועות אשא ׃ ובשם יי אז
אקרא נדרי ליי אשלם נגדה
נא לכל עמו יקר בעיני יי ׃
המותה לחסידיו אנא יי כי
אני עבדך אני עבדך בן נ
אמתך ׃ פתחת למוסרי לך
אזבח זבח תודה ׃ ובשם יי ׃
אקרא ׃ נדרי ליי אשלם ׃
נגדה נא לכל עמו בחצרות
בית יי בתוככי ירושלם
הללויה ׃ הללו את יי כל
גוים שבחוהו כל האמים כי
גבר עלינו חסדו ואמת יי

ישועות בגים ׃ זה הוא ארבע כוסות ׃

לעולם הללו יה׃
הודו ליי׳ כי טוב כלח׃
יאמר נא ישראל כלח׃
יאמרו נא בית אהרן כלח׃
יאמרו נא יראי יי׳ כלח׃
 המצר קרא
תי יה ענני
במרחב יה יי׳ לי לא אירא
מה יעשה לי אדם יי׳ לי ב
עזרי ואני אראה בשנאי
טוב לחסות ביי׳ מבטח ב
אדם׃ טוב לחסות ביי׳
מבטח בנדיבים׃ כל גוים

אמ מהריל שרבו מהר״ש לא היה מניח נערים שא שאינן בני מצוה לומר הודו בליל פסח ראין יכולין להוציא ידי חובת את הגדולים׃

ובשוחר טוב יש לומר האגדה בג׳ כדי שיאמ האחד לב׳ הודו׳ אם אין שם כי אם שנים שניהם יאמרו ב׳ הודו׳ לשון אגודה׃

דוד מלך ישרא׳

סבבוני בשם יי כי אמילם ׃
סבוני גם סבבוני בשם יי כי
אמילם ׃ סבוני כדבורים ׃
דועכו כאש קוצים ׃ בשם יי
כי אמילם ׃ דחה דחיתני
לנפול ׃ ויי עזרני ׃ עזי וזמרת
יה ויהי לי לישועה ׃ קול רנה
וישועה באהלי צדיקים ׃
ימין יי עשה חיל ׃ ימין יי ׃
רוממה ׃ ימין יי עשה חיל ׃
לא אמות כי אחיה ואספר
מעשה יה ׃ יסר יסרני יה
ולמות לא נתנני ׃ פתחו לי

עזי וזמרת יה גבא
בחצי שמו עושה
גבורות מי כמוך
חסין יה כי מילוי
וחצי שמו הוד דא
הא כו וזא בכל
השם של ד׳ אותי
וזהו שכתוב עזי
וזמרת יה וכן אם
עונות תשמור
יה יי מי יעמוד ׃

שערי

שערי צדק אבא בם אודה
יה׃ זה השער ליי צדיקים
יבאו בו׃ אודך כי עניתני
ותהי לי לישועה׃ אודך
אבן מאסו הבונים היתה
לראש פנה׃ אבן מאת יי
היתה זאת היא נפלאת
בעינינו׃ מאת זה היום עשה
יי נגילה ונשמחה בו׃ זה

אנא יי הושיעה נא׃
אנא יי הושיעה נא׃
אנא יי הצליחה נא׃
אנא יי הצליחה נא׃

זה היום עשה לשו׳ הגדיל כמו ועשת את צבורניה

כך איתא במדרש כשהזקן ישי ובא בימים ובולדו׳ לו כל כניו לבד מדוד כעס עם אשתו לא רצה לשכב במטת׳ ודבר עם בחורה אחת לטבול ולבא במטתו בלילה׃ והלכה הנערה וס׳ וספרה לאשתו כ׳ כדברים האלה לכי מלשה נפשך וש׳ ושכבי במטתי וא׳ ואני אשכב במט׳ במטתך ויהי בליל ויבא ישי למטת ה׳ הנערה ומצא שם אשו׳׳ ושכב עמה והרתה ממנו וילד׳ חדד והיו כל העול סבורים. שזנתה א׳ אשת ישי גם ישי חשדה וישנא ויבז הנער מאד ולא ה׳ נתנו להיות עם ה׳ אחיו ונתנו להיות עם הרועים שבשד׳ בקיץ ובחורף ובש

ובשבחר הק׳ להיות מלך על ישרא׳ ענתה אמו ואמרה אודך כי עניתני ותהי לי לישועה כי עד הנה הייתי ב׳ שנואה ונחשדת. לזונה בפי כל ודוד פתח ואמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה׃ שעד הנה הייתי בז׳ ושפל מכל אחיו וקבשיו בתגדלתי ובמשחתי על כולם׃ וישי עצמו פתח ואמר מאת יי היתה זאת היא נפלאות בעינינו׃ שחשבתי זה לבז ובוזים׃ ושמוא׳ הנביא שבא למושחו פתח ואמר זה היום בו׃ לכן כתב דישי הוליד את דוד לפי שהיו מסופקים אם הולידו אם אין בו׃

עב

בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְיָ בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ׃ ברוך אֵל

יְיָ וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ חַג בַּעֲבֹתִים עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃ א

אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ׃ א הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי

לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ הודו׃

יְהַלְלוּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ צַדִּיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ וִיעָרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ כִּי לְךָ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשִׁמְךָ נָאֶה לְזַמֵּר כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל׃

הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב׃ כִּי לְעוֹלָם חַ

הודו

ברוך הבא העם העומדים בבית המקדש אומרי׳ לאנשים המביאי׳ בכורים ברכנוכ׳ מבית ה׳ שבאו לכאן׳ בשלום א אמרו להם השם שעוזר לנו עד כאן הוא יאיר ל לנו יותר אסרו ח חג שהביאו עמם פרות וכבשים ל לחגיגי קרבן פס פסח׳ והיו רבים שקשרו עד המזבח׳

ר׳ יהושע בן לוי אמר הכי כנ׳ הודו כנגד כ״ו דורות שברא הקב״ה בם בעולמו ולא נתן להם תורה וזן א אותם ברחמים ע עכל גמרא בפס׳

הודו לאלהי האלהים כ׳ל׳ח׳

הודו לאדני האדונים כ׳ל׳ח׳

לעשה נפלאת גדולת לבדו כ׳ל׳ח׳

לעשה השמים בתבונה כ׳ל׳ח׳

לרקע הארץ על המים כ׳ל׳ח׳

לעושה אורים גדולים כ׳ל׳ח׳

את השמש לממשלת ביום כ׳ל׳ח׳

את הירח וכוכבים לממשלות

בלילה כי לעולם חסדו

למכה מצרים בבכוריהם כ׳ל׳ח׳

ויוצא ישראל מתוכם כ׳ל׳ח׳

ביד חזקה ובזרוע נטויה כ׳ל׳ח׳

לגוזר ים סוף לגזרים כ׳ל׳ח׳

והעביר ישראל בתוכו כלח

וניער פרעה וחילו בים סוף כלח

למוליך עמו במדבר כלח

למכה מלכים גדולים כלח

ויהרוג מלכים אדירים כלח

לסיחון מלך האמורי כלח

ולעוג מלך הבשן כלח

ונתן ארצם לנחלה כלח

נחלה לישראל עבדו כלח

שבשפלנו זכר לנו כלח

ויפרקנו מצרינו כלח

נותן לחם לכל בשר כלח

הודו לאל השמים כלח

רננו

רננו צדיקים ביי׳ לישרים
נאוה תהלה׃

נשמת

כל חי תברך את שמך יי׳׃
אלהינו ורוח כל בשר תפאר
ותרומם זכרך מלכנו תמיד׃
מן העולם ועד העולם אתה
אל ומבלעדיך אין מלך גאל
ומושיע פודה ומציל מ
מפרנס ומרחם בכל עת
צרה וצוקה אין

לנו מלך אלא אתה׃ אלהי
הראשונים והאחרונים אלוה
כל בריות אדון כל תולדות
המהלל ברב התשבחות
המנהג עולמו בחסד ובב
ובריותיו ברחמים׃ וי״י לא
ינום ולא יישן המעורר
ישנים והמקיץ הרדומים ז
והמשיח אלמים והמתיר
אסורים והסומך נופלים
והזוקף כפופים לך לבדך
אנחנו מודים אלו פינו מלא
שירה כים ולשונינו בהמון

אלו פינו כו׳ ואם
תאמר והא כתיב
והים איננו מלא
זה פתרונו והים
איננו מלא שלא
יוכל להחזיק מג
מים יותר לפי ש
שבכל מקום אשר הנחלים הולכים
שם הם שבים ללכת לפיכך מחזיק
מים לעולם׃

גליו ושפתותינו במרחבי
רקיע ועינינו כשמש וירח
וידינו כנשרי שמים ורגלנו
כאילות אין אנו מספיקים
להודות לך יי אלהינו ואלהי
אבותינו ולברך את שמך
על אחת מאלף אלף אלפי
אלפים רבי רבבות פעמים
הטובות שעשית עם אבותינו
ועמנו ממצרים גאלתנו יי
אלהינו ומבית עבדים פדית
נו ברעב זנתנו ובשבע כלכ
לתנו מחרב הצלתנו ומדב

מלטתנו ומחלים רעים אז
ונאמנים דליתנו׃ עד הנה
עזרונו רחמיך ולא עזבונו
חסדיך יי׳ אלהינו ואל תטשני
יי׳ אלהינו לנצח׃ על כן אבר
ים שפלגת בנו ורוח ונשמה
שנפחת באפינו ולשון אשר
שמת בפינו׃ הן הם יודו
ויברכו וישבחו ויפארו ׃
וירוממו ויעריצו ויקדישו
וימליכו את שמך מלכנו׃ כי
כל פה לך יודה וכל לשון
לך תשבע וכל ברך לך ׃
תכרע

דליתנו כמו הם
הגבהתנו׃ כמו
דלו עיני למרום
לפה ארוממך ׃
כי דליתני.

הן הם גימטרי׳
לק׳ ברכות לכל
יום

כן הוא קומה
בחולם ואינו
מגזרת קומה
כן תמצא ויו
בכל המדוקי

וכל קומה לפניך תשתחוה
וכל לבבות ייראוך וכל
קרב וכליות יזמרו לשמך
כדבר שכתוב כל עצמותי
תאמרנה יי מי כמוך מציל
עני מחזק ממנו עני ואביון
מגזלו. מי ידמה לך ומי
ישוה לך ומי יערוך לך האל
הגדול הגבור והנורא אל
עליון קונה שמים וארץ.
נהללך ונשבחך ונברך את
שם קדשך כאמור לדוד
ברכי נפשי את יי וכל קרבי
את שם קדשו.

האל בתעצמות עוזך הגדול
בכבוד שמך הגבור לנצח ׀
והנורא בנוראותיך המלך
היושב על כסא רם ונשא ׀
שוכן עד מרום וקדוש
שמו ׀ וכתוב רננו צדיקים
ביי׳ לישרים נאוה תהלה ׀
בפי ישרים תתהלל ׀
ובדברי צדיקים תתברך ׀
ובלשון ׀ חסידים תתרומם ׀
ובקרב קדושים תתקדש ׀

ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל ברנה
יתפאר שמך מלכנו בכל דור ודור שכן
חובת כל היצורים לפניך יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו
להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר

ס׳ תי׳ עד משיחך
נגד התור׳ שנת׳
למיום ׀

לברך לעלה ולקלס על כל דברי שירות ותשב
חות דוד בן ישי עבדך משיחך ׃

ישתבח שמך לעד מלכנו האל המלך
הגדול והקדוש בשמים ובארץ כי לך נאה יי
אלהינו ואלהי אבותינו שיר ושבחה הלל
וזמרה עז וממשלה נצח גדלה וגבורה תהלה
ותפארת קדשה ומלכות ברכות והודאות
מעתה ועד עולם ברוך אתה יי אל מלך גדול
בתשבחות אל ההודאות אדון הנפלאות הבוחר
בשירי זמרה מלך אל חי העולמים ׃

ויהי בחצי הלילה ׃

אמר מהר״יל כ
כשמסיים אז רוב
נסים ואומר גבו
גבורותיך אין או׳
אחרי כן ויהי בח
בחצי הלילה ולא
ואמרת זבח פסח
אך טרם התחלת
אמר

אז רוב נסים הפ
הפלאת בלילה
בראש אשמורת זה הלילה

אברהם
גר צדק נצחתו כנחלק לו
לילה ׃ ויהי בחצי הלילה ׃

אבימלך
דנת מלך גרר בחלום
לבן
הלילה ׃ הפחדת ארמי
יעקב
באמש לילה ׃ וישר ישרא

לא ויבל לו לילה ׃ ויהי בחצי
הלילה ׃ זרע בכורי פתרוס
מצרים מחצת בחצי הלילה ׃ חילם
לא מצאו בקומם בלילה ׃
סיסרא טיסת נגיד חרושת סלית
בככבי לילה ׃ ויהי בחצי הלילה ׃
סנחריב יעץ מחרף לנופף אווי
הובשת פגריו בלילה ׃ כרע
בלשצר בל ומצבו באישון לילה ׃
דניא לאיש חמודות נגלה רז חזות
לילה ׃ ויהי בחצי הלילה ׃ משתכר
בלשצר בכלי קודש נהרג בו לילה
דניא נושע מבור אריות פותר

בעתותי

בעתותי לילה׃ שנאה נטר

המן אגגי וכתב ספרים בלילה׃

אחשורוש עוררת נצחך ויהי בחצי הלילה׃

עליו בנדד שנת לילה׃ פורה

אדום תדרוך לשומר מה מלילה׃

צרח כשומר ושח אתא

בקר וגם לילה׃ ויהי בחצי הלילה׃

קרב יום אשר הוא לא יום

ולא לילה׃ רם הודיע כי לך

היום ולך הלילה׃ שומרים

הפקד לעירך כל היום וכל

הלילה׃ תאיר כאור יום

חשכת לילה׃

אומץ גבורותיך
הפלאת

בפסח ׃ בראש כל מועדות
נשאת פסח ׃ גלית לאזרחי אברהם
חצות ליל פסח ׃ ואמרתם זבח פסח
דלתיו דפקת בחום היום אברהם
בפסח ׃ הסעיד נוצצים אברהם
עגות מצות בפסח ׃ ואל
הבקר רץ זכר לשור ערך אברהם
פסח ׃ ואמרתם זבח פסח ׃ זועמו לוט
סדומים ולוהטו באש פסח
׃ חלץ לוט מהם ומצות

אפה בקץ פסח׃ ט אטאת

מצרים — אדמת מוף ונוף בעברך

בפסח׃ ואמרתם זבח פסח׃ יה

ראש כל און מחצת בליל

שמור פסח׃ כביר על בן

בכור פסחת בדם פסח׃

לבלתי תת משחית לבא

בימי יהושע — בפתחי בפסח׃ ואמרתם זבח פסח

בימי גדעון בן יואש — מ סגרת סגרה בעתותי

פסח׃ נשמדה מדין בצליל

סנחרב — שעורי עומר פסח׃ ש ורפו

משמני פול ולוד ביקד יקוד

פסח׃ ואמרתם זבח פסח׃ ע וד

הַיּוֹם בְּנוֹב לַעֲמוֹד עַד גָּעָה

עוֹנַת פֶּסַח ׃ פַּס יַד כָּתְבָה

לְקַעֲקֵעַ צוּל בַּפֶּסַח ׃ צָפֹה (במי בלטשצר)

הַצָּפִית עָרוֹךְ הַשֻּׁלְחָן בַּפֶּסַ

׃ וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח ׃ קָהָל כִּנְּסָה

הֲדַסָּה צוֹם לְשַׁלֵּשׁ בַּפֶּסַח ׃ (אסתר)

רֹאשׁ מִבֵּית רָשָׁע מָחַצְתָּ

בְּעֵץ חֲמִשִּׁים בַּפֶּסַח ׃ שְׁתֵּי (המן)

אֵלֶּה רֶגַע תָּבִיא לְעוּצִית ׃

בַּפֶּסַח ׃ תָּעֹז יָדְךָ וְתָרוּם

יְמִינְךָ כְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ חַג פֶּסַ

לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה

אַדִּיר בִּמְלוּכָה ׃

ז לך יש כאן ׃ ב
בגר ז דקיעים ׃
ויט ז בעמים ב
לך ולך נגר ז ב
כובבי לכת חת
כלש צב חן ׃ וז
ימי השבועה שהבל לך ואתה מושל בכל ׃ דאז מלכים יש שמלכו על כל העולם ב
כלו ׃ ומלך המשיח מלך השמיני ׃ והק׳ ית׳ על כל המלכים מלך ׃ וזהו מלכות כל
המלכים לך היא ׃ שנ׳ והוא מהעדי מלכין ומקים מלכין ׃ וכו

כהור

בחור כהלכה גדודיו יאמרו

לו לך ולך לך כי לך לך אף לך לך יי המלכה

כי לו נאה כי לו יאה

דגול במלוכה

הדור כהלכה ותיקיו יאמרו

לו לך ולך כי לו נאה זכאי במלוכה

חסין כהלכה טפסריו יאמרו

לו לך ולך כי לו נאה יחיד במלוכה

כביר כהלכה למודיו יאמרו

לו לך ולך כי לו נאה מלך במלוכה

נורא כהלכה סביביו יאמרו

לו לך ולך כי לו נאה עניו במלוכה

פודה כהלכה צדיקיו יאמרו

לו לך ולך כי לו נאה

קדוש במלוכה רחום כהלכה

שנאניו יאמרו לו : לך ולך : כי לו נאה

תקיף במלוכה : תומך כהלכה

תמימיו יאמרו לו :

לך ולך לך כי לך לך אף לך לך יי הממלכה : כי לו נאה

כי לו יאה

לשנה הבאה בירושלם

ברוך אתה יי אלהינו

מלך העולם בורא

פרי הגפן :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם על הגפן ועל פרי
הגפן ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה
שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע
מטובה ורחם יי אלהינו על ישראל עמך על ירוש
לם עירך ועל מקדשך ועל מזבחך ובנה ירושלם עיר
קדשך במהרה בימינו והעלינו בה ושמחנו בתוכה כי
אתה טוב ומטיב לכל באי עולם על הארץ ועל פירותיה :

חסל סדור פסח ׃
כהלכתו ככל

משפטו וחקתו ׃ כאשר זכינו
לסדר אותו ׃ כן נזכה לעשותו
׃ זך שוכן מעונה קומם קהל
מי מנה קרב נהל נטעי כנה
פדוים לציון ברנה ׃

דיר הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב ׃ א בנה א בנה בנה ביתו בקרוב

בחור ׃ גדול ׃ דגול ׃ הדור ׃ ותיק
׃ זך ׃ חסיד ׃ טהור ׃ יחיד ׃ כביר ׃
למוד ׃ מלך ׃ נאור ׃ סגיב ׃ עזוז

פודה׃ צדיק׃ קדוש׃ רחום

שדי׃ תקיה׃

אלמעכטיגר גוט בויא דיין טעמפל שירי אלזו שיר אין אונזרן טג
טאגן שידי יא שידי׃ ברמהערציגר גוט גרעכטר גוט
דעמטיגר גוט הובער גוט ווירדגר גוט
ועבפטר גוט חעכטר גוט טרייטר גוט
יודן גוט כרפטיגר גוט לעבדיגר גוט
מעכטיגר׃ גוט נאמהפטיגר גוט עיביגר גוט
פארכטצומר גוט צארטר גוט קויבגליכר גוט
רייבר גוט שטרקר גוט הבישט גוט.
אוב בימגט מער אונ בויא דיין טעמפל שירי אלזו שיר אין אונזרן
טאגן שידי יא שידי׃

אני גרשם כהן׃ לא שבח נתן׃ ובתשואות חן חן׃ אשורר לו שי רה׃
נעימה אהבאה׃ בכתים ארבעה׃ מלאכתו נורעה׃ עשויה כשר רה׃
וזה לכבוד יוצרי׃ אשר היה עוזרי׃ בהחילי ובגמרי׃ מלאכתי בשר רה׃
והם האגדות׃ הלא עם כל אודות׃ יקרות וחמודות׃ כליקו בהד רה׃

בהדרת סליקו׃ והמלאכה נגמרת׃ בהקקה פה בקק פראג קהלה.
המפוארת׃ בעט ברזל ועופרת׃ בתבלית היופי מהדרת׃ גם בפירוש
נעים נסהרת׃ בסדור רב מסדרת׃ בציור נאה מצוירת׃ נערים
משנתם מעוררת׃ ואף לזקנים מישרת׃ להיות לשונם בעט סופר
ממהרת׃ כי בחדש אבדש מבוארת׃ וירוץ בה הקורא העומד לשרת׃
לשפור שיח את פני אשר לו האמונה והאדרת׃ ותהי השלמות הם
המלאכה בפרשה אשר אום נאוה ושחרחורת׃ ארבע גאולות נתבשרת
והוצאתי וגאלתי ולקחתי והבאתי אתכם אל הארץ׃ ביום א טו
לחדש טבת שנת עזרי מעם יי עושה שמים וארץ׃ וכאשר קים
הבטחתו בגאולות שלש׳׳ן׃ ככה ברביעית מעשיהו ימהר יחישה׃
לפדות עמו ישראל מכובד גלותם ושאריהם׃ וימחול עונם פשעם
ונדרנם׃ ויעביר דמעה מעל כל פנים ינחמם וישמחם מיגונם׃ כה
מתתיהו המחוקק גרשם בן שלמה הכהן׃ בשתוף אחיו גרונם בן
בכה״ר שלמה הכהן ז״ל

אמן ואמן סלה

הרשבו מ לבנו ב חמנו׃ ו תבואנו א רננו מ קדשנו נ הלנו׃ ש מחתינו ל עינו ה ראבו

אני אלי' בר יונה ז"ל

אחד מי יודע אחד אני יודע אחד אלהינו שבשמים וארץ ׃

איינש דו אבר מער אונ׳ ועלביג. וויש איך איינר דער איז אונזר גאט דער דא לעבט אונ׳ שוועבט אין הימל אונ׳ אויף דער ערט

שנים מי יודע שנים אני יודע שני לחות הברית אחד אלהינ שבשמים וארץ ׃

צוויא דו ווײז אבר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך צוויא טאביל מאושע וכו׳

שלשה מי יודע שלשה אני יודע שלשה אבות שני לחות הברית אחד אלהינ שבשמי׳ וארץ ׃

דרייא דו וויזט אבר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך דרייא זיין דיא פעטיר צוויא טאביל מאויש וכו׳

ארבע מי יודע ארבע אני יודע ארבע אמהות שלשה אבות שני לחות הברית אחד אלהינו שבשמים וארץ ׃

פיר דו וויזט אבר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך פיר זיין דיא מוטר דרייא זיין דיא פעטיר צוויא טאביל מאויש וכו׳

חמשה מי יודע חמשה אני יודע חמשה חומשה תורה ארבע אמהות שלשה אבות שני לחות הברית אחד אלהינו שבשמי׳ וארץ ׃

פינף דו וויזט אבר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך פינף זיין דיא ביכר פיר זיין דיא מוטר דרייא זיין דיא פעטיר צוויא טאביל מאויש וכו׳ ׃

ששה מי יודע ששה אני יודע ששה סדרה משנה חמשה חומשה תורה ארבע אמהות שלשה אבות שני לחות הברית אחד אלהינו שבשמי׳ וארץ ׃

זעקש דו וויזט אבר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך זעקש זיין דיא לערנונג פינף זיין דיא ביכר פיר זיין דיא מוטר דרייא זיין דיא פעטיר צוויא טאביל מאויש וכו׳

שבעה מי יודע שבעה אני יודע שבעה ימי שבתה ששה סדרה משנה חמשה חומשה תורה ארבע אמהות שלשה אבות שני לחות הברית אחד אלהונו שבשמי׳ וארץ ׃

זיבן דו וויזט אבר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך זיבן זיין דיא פייארונג זעקש זיין דיא לערנונג פינף זיין דיא ביכר פיר זיין דיא מוטר דרייא זיין דיא פעטיר צוויא טאביל מאויש וכו׳

שמונה מי יודע שמונה אני יודע שמונה ימי מילה שבעה ימי שבתה ששה סדרה משנה ארבע אמהות שלשה אבות שני לחות הברית אחד אלהינו שבשמי׳ וארץ ׃

אכט דו וויזט אביר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך אכט זיין דיא גווינונג זיבן זיין דיא פייארונג זעקש זיין דיא לערנונג פינף זיין דיא ביכר פיר זיין דיא ~~ביכר~~ מוטר דרייא זיין דיא פעטיר צוויא טאביל מאויש וכו׳

תשעה מי יודע תשעה אני יודע תשע ירחה לידה שמונה ימי מילה שבעה ימי שבתה ששה סדרה משנה חמשה חומשה תורה ארבע אמהות שלשה אבות שני לחות הברית אחד אלהינו שבשמי׳ וארץ ׃

ניין דו וויזט אביר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך ניין זיין דיא גווינונג אכט זיין דיא בישנייטונג זיבן זיין דיא פייארונג זעקש זיין דיא לערנונג פינף זיין דיא ביכר פיר זיין דיא מוטר דרייא זיין דיא פעטיר צוויא טאביל מאויש וכו׳ ׃

עשרה מי יודע עשרה אני יודע עשרה דבריה תשע ירחה לידה שמונה ימי מילה שבעה ימי שבתה ששה סדרה משנה חמשה חומשה תורה ארבע אמהות שלשה אבות שני לחות הברית אחד אלהינו שבשמי׳ וארץ׃

צעהן די איזט אביר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך צעהן וין דיא צעהן גיבאט ניין וין דיא גוינונג אכֿט וין דיא בישניידונג זיבן וין דיא פֿייארונג זעקש וין דיא לערנונג פֿינף וין דיא ביכר פֿיר וין דיא מיטר דרייא וין דיא פעטיר צוויא טאביל מאויש וכו׳

אחד עשר מי יודע אחד עשר אני יודע אחד עשר כוכבי׳ עשרה דבריה תשעה ירחה לידה שמונה ימי מילה שבעה ימי שבתה ששה סדרה משנה חמשה חומשה תורה ארבע אמהות שלושה אבות שני לחות הברית אחד ~~אחד~~ אלהינו שבשמי׳ וארץ׃

איילף דו איזט אביר מער אונ׳ דו ועלביג וויז איך איילף וין דיא שטערן צעהן וין דיא צעהן גיבאט ניין וין דיא גוינונג אכט וין דיא בישנייטונג זיבן וין דיא פֿייארונג זעקש וין דיא לערנונג פֿינף וין דיא ביכר פֿיר וין דיא מיטר דרייא וין דיא פֿעטיר צווייא טאביל מאויש וכו׳

שנים עשר מי יודע שנים עשר אני יודע שנים עשר שבטי׳ אחד עשר כוכבי׳ עשרה דברי׳ תשעה ירחה לידה שמונה ימי מילה שבעה ימי שבתה ששה סדרה משנה חמשה חומשה תורה ~~אחד אלה~~׳ ארבע אמהות שלשה אבות שני לחות הברית אחד אלהינו שבשמים וארץ׃

צוועלף די איזט אביר מער אונ׳ דו ועלביג וויש איך צוועלף וין דיא גישלעכט איילף וין דיא שטערן צעהן וין דיא צעהן גיבאט ניין וין דיא גוינונג אכט וין דיא בישנייטונג זיבן וין דיא פֿייארונג זעקש וין דיא לערנונג פֿינף וין דיא ביכר פֿיר וין דיא מיטר דרייאן וין דיא פֿעטיר צווייא טאביל מאויש וכו׳

שלשה עשר מי יודע שלשה עשר אני יודע שלשה עשר מדיה שנים עשר שבטיה אחד עשר כוכביה עשרה דבריה תשעה ירחה לידה שמונה ימי מילה שבעה ימי שבתה ששה סדרה משנה חמשה חומשה תורה ארבע אמהות שלשה אבות אחד אלהינו שבשמי׳ וארץ

דרייצעהן איזט אביר מער אונ׳ די ועלביג ווייז איך דרייצעהן וין דיא זיטן צוועלף וין דיא גישלעכט איילף וין דיא שטערן לעהן וין דיא לעהן גיבאט ניין וין דיא גווינונג אכט וין דיא בישנייטונג זיבן וין דיא ~~[illegible]~~ פֿייארונג זעקש וין דיא לערנונג פֿינף וין דיא ביכר פֿיר וין דיא מיטר דרייא וין דיא פֿעטיר צווייא טאביל מאזים וכו׳

חד גדיה חד גדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה׃

איין ציקליין איין ציקליין דז האט גיקויפֿט מיין פֿעטרליין אום צווייא פפעניג איין ציקליין איין ציקליין׃

ואתא שונרה ואכלה לגדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה׃

דא קוואם די קעצליין אונ׳ עסט דז ציקליין דז דא האט גיקויפֿט מיין פֿעטרליין אום צווייא פפֿעניג וכו׳

ואתא כלבא ונשך לשונרה דאכלה לגדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה

דא קאם דז הינטלין אונ׳ בייסט דז קעצלין דז דא האט גיגעשין דז ציקלין דז דא האט גיקויפט
איין פֿעטרלין אום צוויא פֿפֿענינג וכו׳

ואתא חוטרה והיכה לכלבא הנשך לשונרה דאכלה לגדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה׃

דא קאם דז שטעקלין אונ׳ שלאגט דז הינטלין דז דא האט גביסן דז קעצלין דז דא האט
גיגעשן דז ציקלין דז דא האט גיקויפֿט איין פֿעטרלין אוך צוויא פֿפֿענינג וכו׳

ואתא נורא ושרף לחוטרה דהיכה לכלבא דנשך לשונרה דאכלה לגדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה׃

דא קאם דז פֿייארלין אונ׳ פֿר ברענט דז שטעקלין דז האט גישלאגן דז הינטלין דז דא
האט גביסן דז קעצלין דז דא האט גיגעשן דז ציקלין דז דא האט גיקויפֿט איין פֿעטרלין
אום צוויא פֿפֿענינג וכו׳

ואתא ~~[illegible]~~ מיה וכבה לנורא דשרף לחוטרה דהיכה לכלבא דנשך לשונרה דאכלה לגדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה

דא קאם דז וואשרלין אונ׳ פֿר לעשט דש פֿייארלין דש דא האט פֿר ברענט דז שטעקלין דז
דא האט גישלאגן דז הינטלין דז דא האט גביסן דז קעצלין דז דא האט גיגעשן דז ציקלין דז
דא האט גיקויפֿט איין פֿעטרלין אום צוויא פֿפֿענינג וכו׳

ואתא תורה ושתה למיה דכבה לנורה דשרף לחוטרה דהכה לכלבא דנשך לשונר׳ דאכלה לגדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה׃

דא קאם דער אקס אונ׳ טרינקט דש וואשרלין דז דא האט פֿר לעשט דז פֿייארלין דז דא
האט פֿר ברענט דז שטעקלין דז דא האט גישלאגן דז הינטלין דז דא האט גביסן דז קעצלין
דז דא האט גיגעשן דז ציקלין דז דא האט גיקויפֿט איין פֿעטרלין אום צוויא פֿפֿענינג וכו׳

ואתא השוחט ושחט לתורה דשתה למיה דכבה לנורה דשרף לחוטרה דהכה לכלבא דנשך לשונרה דאכלה לגדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה׃

דא קאם דער שוחט אונ׳ שעחט דען אקסין דער דא האט גיטרונקן דש וואשרלין דז דא
האט פֿר לעשט דז פֿייארלין דז דא האט פֿר ברענט דז שטעקלין דז דא האט גישלאגן דז
הינטלין דז דא האט גביסן דז קעצלין דז דא האט גיגעשן דז ציקלין דז דא האט גיקויפֿט
איין פֿעטרלין אום צוויא פֿפֿענינג וכו׳

ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דשחט לתורה דשתה למיה דכבה לנורה דשרף לחוטרה דהיכה לכלבא דנשך לשונרה דאכלה לגדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה׃

דא קאם דער מלאך המות אונ׳ שעכט דען שוחט דער דא האט גישעכט דען אקסין דער
דא האט גיטרונקן דז וואשרלין דז דא האט פֿר לעשט דש פֿייארלין דז דא האט פֿר ברענט
דז שטעקלין דז דא האט גישלאגן דז הינטלין דז דא האט גביסן דז קעצלין דז דא
האט גיגעשן דז ציקלין דז דא האט גיקויפֿט איין פֿעטרלין אום צוויא פֿפֿענינג וכו׳

ואתא הקב״ה ושחט ~~לשוחט~~ למלאך המות דשחט לשחט דשחט לתורא דשתה למיה דכבא לנורא דשרף לחוטרה דהיכה לכלבא דנשך לשונרה דאכלה לגדיה דזבין אבא בתרי זוזי חד גדיה חד גדיה׃

ואתא הקב״ה ושחט למלאך ·

דא קאם אונזר ליבר הער גאט אונ' שעכט דען מלאך המות דער דא האט גישעכט דען שוחט
דער דא האט גישעכט דען אקסין דער דא האט גיטרונקן דס וואשרליין דז דא האט פר
לעשט דז פייארליין דז דא האט פר ברענט דז שטעקליין דז דא האט גישלאגן דז הינטל
דז דא האט גביסן דז קעצליין דז דא האט גיגעשן דז ציקליין דז דא האט גיקויפט מיין
פעטרליין אום צווייא פפעניג איין ציקליין איין ציקליין :